LIBISzine

HET LIBIS MAGAZINE ■ December 2012 ■ NUMMER 4

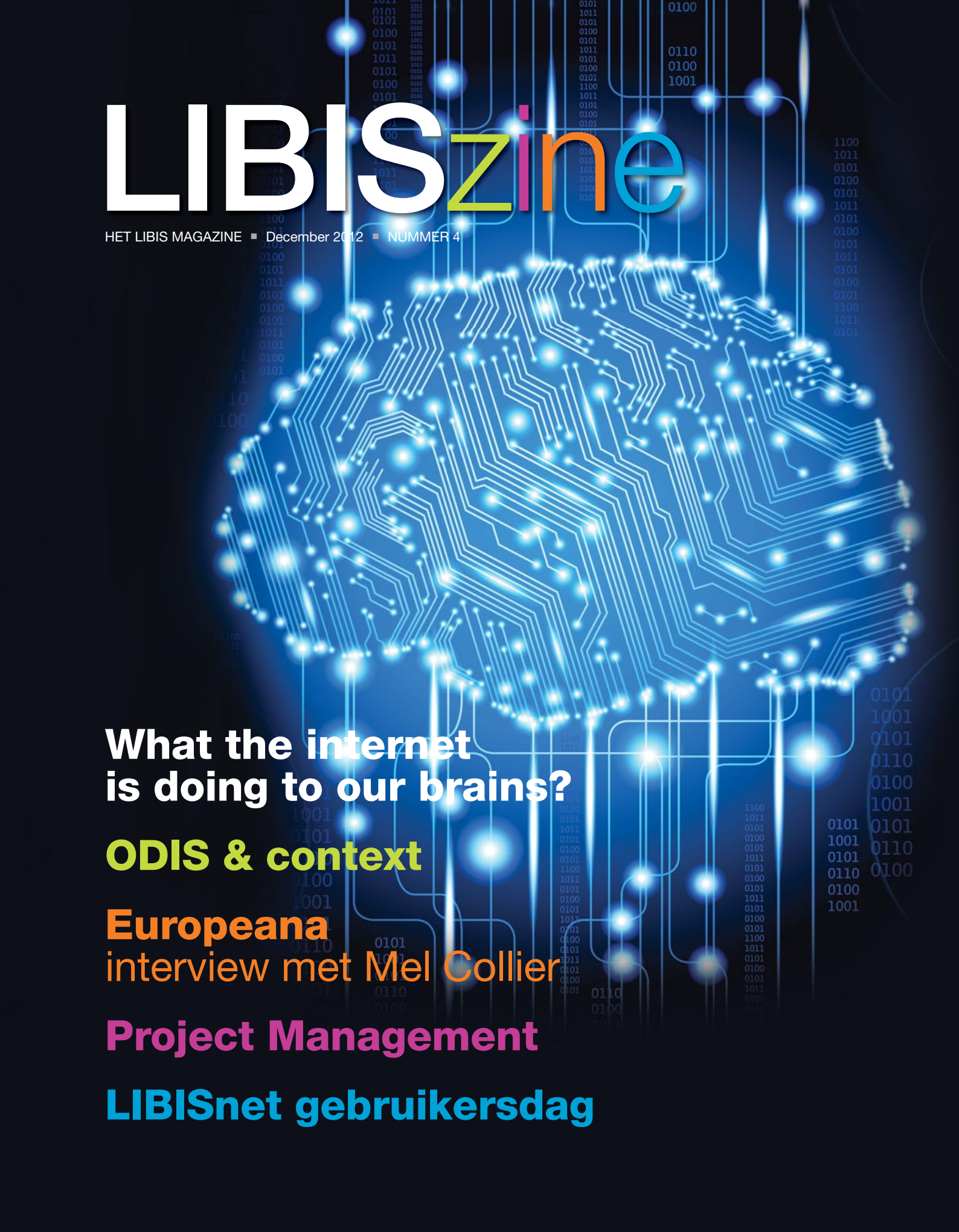

What the internet is doing to our brains?

ODIS & context

Europeana
interview met Mel Collier

Project Management

LIBISnet gebruikersdag

VOORWOORD

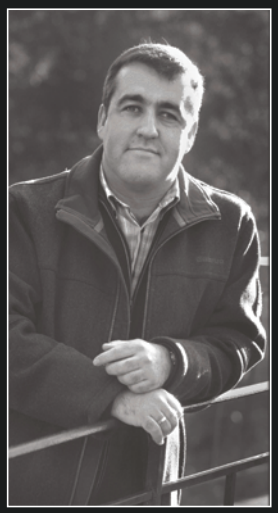

Een nieuwe LIBISzine, dat betekent weer heel wat nieuwe informatie en artikels op het menu. Wat krijgt u deze keer aangeboden?

We beginnen met een interview met Peter Heyrman en Joris Colla. Als medewerkers van het KADOC zijn zij perfect geplaatst om toe te lichten welke meerwaarde ODIS aan bibliotheken en andere instellingen te bieden heeft.

Hebt u al van het spraakmakende boek ‘What the internet is doing to our brains’ gehoord? Wij legden het voor aan Laurent Meese, hoofdbibliothecaris van het Museum voor Natuurwetenschappen, en stelden hem enkele kritische vragen over de visie van de auteur. De even kritische antwoorden van Laurent zult u ongetwijfeld weten te smaken.

We brengen u ook een artikel over Europeana, het project dat de ambitie heeft het Europese culturele erfgoed naar een zo breed mogelijk publiek te verspreiden. Professor Mel Collier is als kenner over dit onderwerp uw gastheer.

Verder worden er u nog een aantal artikels rond de evolutie van catalogiseren, projectmanagement, de LIBIS gebruikersdag en een kennismaking met één van onze medewerkers geserveerd. En uiteraard mag ook deze keer onze rubriek ‘De mens achter LIBISnet’ niet ontbreken.

Als kers op de taart is er onze nieuwe rubriek ‘Bib in de kijker’. Drie pagina’s die we voortaan in elke editie ter beschikking stellen van een bibliotheek. Een voorproefje van deze nieuwe rubriek vindt u op pagina 28 tot 30.

Ik wens u alvast veel leesplezier.
Jo Rademakers
Hoofd LIBIS

INHOUD

INFORMATIE 1

LIBIS nieuws

INSPIRATIE 2

- ODIS
- What the internet is doing to our brains

INNOVATIE 8

- Europeana

INTERACTIE 11

- De evolutie van catalogiseren: een intergenerationeel gesprek

IN TEAM 16

- Aangename kennismaking met Stefan Pauls
- Projectmanagement

LIBISnet 22

- LIBISnet gebruikersdag
- De mens achter het netwerk
- Bib in de kijker

Limo

Sinds het nieuwe academiejaar maken naast de KU Leuven ook hogescholen binnen de Associatie KU Leuven gebruik maken van Limo. Dit betekent dat zij via één interface toegang krijgen tot miljoenen documenten die deel uitmaken van de print en elektronische publicaties die behoren tot

- de bibliotheken van de KU Leuven en LIBISnet
- de wetenschappelijke databanken en collectie e-journals die hun instelling in licentie heeft of vrij toegankelijk zijn
- Lirias: de digitale repository van de KU Leuven Associatie

Meer info op limo.libis.be

Flandrica

Flandrica.be is een portaalsite waarin je allerlei topwerken uit Vlaamse erfgoedbibliotheken terugvindt. Deze site is een initiatief van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en haar zes partnerbibliotheken. LIBIS werkte mee aan de technische uitvoering van deze portaalsite. Hiervoor werden ondermeer applicaties uit Heron benut. Omeka is speciaal ontworpen voor het in de kijker stellen van collecties, vandaar dat er voor de creatie van de Flandrica portaalsite gebruik is gemaakt van Omeka. Voor de opslag van het beeldmateriaal werd er met DigiTool gewerkt, een belangrijk voordeel van DigiTool is dat beelden eenvoudig in het juiste formaat kunnen worden weergegeven op de portaalwebsite.

Meer info op www.flandrica.be

Lias

Lias biedt een samenhangend geheel van oplossingen voor het duurzaam bewaren en beheren van archieven. Dit geldt zowel voor digitaal als analoog materiaal.

Hoe Lias werkt, kun je nu zien op de nieuwe site www.lias.be. Deze nieuwe site toont je aan de hand van een paar voorbeelden hoe Lias in de praktijk gebruikt kan worden.

Meer info op www.lias.be

Open Bib ID

Bibnet biedt een service 'Open Bib ID' waarmee je als bibliotheekgebruiker met één login al je uitleningen en reserveringen over je verschillende bibliotheken* heen kunt beheren. Hiervoor hoef je slechts één profiel aan te maken waarmee je rechtstreeks kunt inloggen bij de bibliotheek die jij wilt. Of waarmee je een integraal overzicht kunt krijgen van de status van al je lidmaatschappen. LIBIS' bijdrage maakt het mogelijk vanuit Open Bib ID links naar ILS (het bibliotheek-systeem Aleph) te maken. In de toekomst zal er verder werk gemaakt worden van extra interfaces die connecties met andere bibliotheeksystemen mogelijk maken.

Meer info op www.bibnet.be/portaal/Bibnet/Bibliotheek-portalen/Open-Bib-ID

* Deze service is momenteel enkel van toepassing op Vlaams-Brabant.

ODIS Omdat context

LIBIS biedt de mogelijkheid om links te leggen met informatiebronnen in ODIS, het Onderzoeks-steunpunt en Databank Intermediaire Structuren. Welke toegevoegde waarde biedt ODIS precies aan bibliothecarissen, archivarissen en eindgebruikers? Het woord is aan Dr Peter Heyrman (Afdelingshoofd Onderzoek KADOC) en Joris Colla (Project Coördinator KADOC).

ODIS staat voor Onderzoeks-steunpunt en Databank Intermediaire Structuren. Wat houdt dit in?
(PH) De webdatabank ODIS bevat uitgebreide informatie over de geschiedenis van de intermediaire structuren, zeg maar het middenveld in Vlaanderen. De gebruiker vindt er veel organisatiehistorische en biografische gegevens. Het apparaat biedt wegwijzers naar de archieven en de periodieke publicaties van die intermediaire structuren en plaatst ze in hun historische context. Door al die gegevens samen te brengen maakt ODIS nieuw en comparatief onder-zoek naar de geschiedenis van het Vlaamse middenveld mogelijk.
De databank ondersteunt onder-zoekers ook bij hun zoektocht naar relevant bronnenmateriaal.

Wat zijn intermediaire structuren?
(PH) ODIS hanteert een brede kijk op de geschiedenis van wat we vandaag 'het middenveld' noemen en doet dit in een historische (Belgische) context, sinds ca. 1750 tot vandaag. Alle private organisatievormen die niet louter recreatief of commercieel zijn, komen in aanmerking: sociale bewegingen en diensten, onderwijsinstellingen, actiecomités en drukkingsgroepen, partijen, vakbonden, religieuze instituten, vormingsorganisaties en nog veel meer.

We bieden in de databank historische gegevens over deze structuren maar ook over de personen die erin actief waren, de publicaties die ze uitgaven en de archieven die over hen informatie bevatten.

Wanneer is ODIS ontstaan?
(PH) Het apparaat werd in 2000-2003 ontwikkeld in het kader van een zogenaamd Max Wildiersproject van het FWO (Fonds voor Weten-schappelijk Onderzoek). ODIS wil een brug slaan tussen de werelden van onderzoek en erfgoedzorg.
In het apparaat werken archivarissen, bibliothecarissen en onderzoekers samen aan dezelfde gegevensreeksen. Die samenwerking biedt duidelijk voordelen en genereert een grote meerwaarde. Erfgoedzorgers en onderzoekers kunnen in het instrument expertise uitwisselen en tegelijkertijd ook hun eigen doelstellingen realiseren.

Hoe wordt de invoer van deze data gecontroleerd?
(JC) ODIS is een centrale omgeving waar informatie niet alleen opgeslagen maar ook gevalideerd wordt.
Data worden door de specialisten in de invoerdersgroepen gecontroleerd en -waar nodig- aangepast. In tegen-stelling tot Wikipedia, biedt ODIS gevalideerde informatie.
Dit betekent dat onze data gebaseerd zijn op kwaliteitsvolle bronnen en veelal de auteur vermelden.

Wie heeft toegang tot ODIS?
(JC) Iedereen kan via www.odis.be onze vrijgegeven datareeksen raadplegen. Op dit moment vertegen-woordigen die ca. 42% van het totale volume. Sommige steekkaarten zijn nog niet beschikbaar voor het brede publiek omdat ze bv. nog niet werden gevalideerd of omwille van privacy-redenen. De invoerders kunnen vanzelfsprekend wel de volledige inhoud raadplegen.

Wie raadpleegt jullie site vooral?
(PH) Uit een bevraging enkele jaren geleden bleek dat vooral studenten, academische vorsers, lokale historici en amateurhistorici goed zijn vertegen-woordigd in onze gebruikersgroep. Ook journalisten doen regelmatig een beroep op onze databank.
We merken dat de internationale belangstelling voor het apparaat snel toeneemt. Meer en meer buitenlandse onderzoekers gaan via ODIS op zoek naar archieven of bibliotheekcollecties in Vlaanderen. Zij vinden in ODIS de personen of organisaties die hen interesseren en worden vervolgens naar de door de partners bewaarde erfgoedcollecties geleid.

belangrijk is.

'ODIS wil een brug slaan tussen de werelden van onderzoek en erfgoedzorg.' Peter Heyrman

Op welke manier wordt al deze informatie in ODIS gestructureerd?
(PH) Er zijn dus momenteel vier centrale gegevensreeksen in de databank: personen, organisaties, publicaties en archieven. Steekkaarten worden door de invoerders doordacht met elkaar verbonden. Zo gidsen ze de gebruiker als het ware naar andere interessante gegevens en collecties. Stel dat je in ODIS een biografische steekkaart raadpleegt. Dan leer je alvast de levensloop van de betrokkene kennen. Maar in de steekkaart zal je ook een verwijzing aantreffen naar familieleden, naar het archief van de betrokkene, of naar organisaties waarin hij of zij actief was.
Zo'n verwante organisatie-steekkaart brengt je dan weer op het spoor van de periodieke publicaties die door die vereniging werden verspreid. Dat item biedt dan misschien opnieuw een link naar een interessant archief, een biografie, een vereniging …

Wat is het voordeel van de informatie op deze manier aan elkaar te linken?
(JC) Door metadata over archieven en publicaties systematisch te verbinden met biografische en organisatorische datareeksen, creëert ODIS coherente contextuele informatieclusters.
De gebruiker vindt achtergrondinformatie waarmee hij boeken, tijdschriften, archieven inhoudelijk en historisch kan duiden. De biografieën en de informatie over de geschiedenis van organisaties wordt aangevuld met verwijzingen naar de over hen bewaarde bronnen.

Kunnen we stellen dat ODIS een multifunctioneel instrument is?
(PH) Ik denk het wel. Onze partners gebruiken ODIS in ieder geval voor zeer diverse doelen: dienstverlening, erfgoedregistratie en –ontsluiting, onderzoek, online publicatie van repertoria enzovoort. Ook de externe gebruikers gaan creatief om met de geboden functies. Ze benaderen ODIS soms als een online encyclopedie waarin snel historische of biografische basisgegevens kunnen worden opgezocht. Voor andere gebruikers is de databank vooral een handig heuristisch apparaat dat hen helpt bij de zoektocht naar relevant bronnenmateriaal voor hun onderzoek. We merken dat onderzoekers ook meer en meer de analytische gebruiksmogelijkheden van het apparaat ontdekken.

Kun je daarvan een voorbeeld geven?
(JC) In ODIS worden bepaalde biografische of organisatiehistorische gegevens ingevoerd in specifieke velden. De invoerder kan bv. lijstjes maken van alle diploma's die een persoon behaalde, van de beroepen of politieke mandaten die hij of zij uitoefende, van zijn of haar talenkennis. Aan de hand van die systematisch ingevoerde gegevens kun je dan filters bepalen en nauwkeurige analyses uitvoeren. Hoeveel Belgische senatoren uit een bepaalde periode, regio of stad hadden bv. een universitair diploma? Welke bestuursleden uit een bepaalde sociale beweging waren ook geëngageerd in een politieke partij? Mits de gegevensreeksen grondig en volledig zijn ingevoerd, kan ODIS tal van vragen beantwoorden.

ODIS wordt gebruikt door diverse erfgoedinstellingen maar vooral door archieven en bibliotheken. Waarvoor gebruiken zij het apparaat?
(PH) Diverse partners van ODIS bieden in de databank een overzicht van de door hen bewaarde archieven en periodieken. Daaraan koppelen ze ook steekkaarten van verwante organisaties, personen en families. Ook de dienstverlening in hun leeszalen is erg gebaat met het apparaat: biografische basisinformatie kan op die manier snel aangeboden worden. Andere partnerinstellingen gebruiken ODIS in het kader van registratieprojecten. Er worden in Vlaanderen tal van thematische erfgoedregisters gerealiseerd. ODIS is hiervoor een prima en gebruiksvriendelijk instrument dat bovendien de belangrijkste internationale beschrijvingsnormen volgt. De partners hoeven zelf geen database te creëren. De resultaten van hun werk kunnen onmiddellijk online gezet worden. Ze kunnen bovendien voortbouwen op de al beschikbare inhoud. Het register of repertorium zit in de centrale databank maar kan ook via een eigen zoekapparaat worden benaderd op de website van het project of de partnerinstelling.

Een voorbeeld?
(JC) Er zijn tal van interessante initiatieven. Op www.migrantenerfgoed.be vind je bv. de tussentijdse resultaten van het erfgoedproject 'Stafkaart van het migrantenmiddenveld en zijn erfgoed in Vlaanderen' dat uitgevoerd werd door AMSAB-ISG en KADOC-KU Leuven. De medewerkers verzamelen gegevens over migrantenverenigingen en de documentaire erfgoedcollecties die door of over hen worden bewaard. Hun projectsite is verbonden met ODIS. Daar kunnen de door hen gerealiseerde steekkaarten onmiddellijk worden geconsulteerd.

ODIS kan ook als authority database gekoppeld worden aan bibliotheek-catalogi. Wat betekent dit voor de bibliotheek- en archiefgebruiker?
(PH) 'Authority databases' bieden geautoriseerde en dus kwaliteitsvolle informatie over auteurs en archiefvormers. Ze doken in de jaren 1970 voor het eerst op in de Verenigde Staten, in de marge van enkele grote bibliotheekcatalogi. Gebruikers vinden er basisinformatie over de auteur van het boek dat ze willen raadplegen. Ook archiefinstellingen hebben behoefte aan zo'n apparaat, verbonden met hun archievenoverzicht of –cataloog. Zo kan aan de gebruiker gevalideerde informatie worden verstrekt over archiefvormers, structuren, personen en families die in de bewaarde bestanden aan bod komen. ODIS biedt zulke informatie en kan bovendien eenvoudig verbonden worden met andere online catalogen.

Welke rol speelt LIBIS binnen ODIS?
(JC) LIBIS is al enkele jaren partner van ODIS en biedt in z'n centrale infrastructuur (Aleph, scopeArchiv en DigiTool) de mogelijkheid om links te leggen naar ODIS-steekkaarten. Wie in de catalogi van LIBIS een item opzoekt, kan worden doorverwezen naar achtergrondinformatie over auteurs, archiefvormers of andere verwante items in ODIS.

Zo'n contextuele informatie biedt beslist een meerwaarde voor de gebruiker. Ook de archivarissen en bibliothecarissen die met ODIS aan de slag gaan, ervaren dit als een pluspunt en stellen de geboden informatie op prijs.

Welke plannen hebben jullie met deze koppeling?
(JC) ODIS wil zich vanuit z'n eigen invalshoek meer en meer positioneren als een schakel in een netwerk van gegevensverzamelingen en catalogen. We hopen daarom dat meer LIBIS-partners de toegevoegde waarde van ODIS als 'authority apparaat' zullen ontdekken.
Ook willen we aan de invoerdersgroepen van ODIS de mogelijkheid bieden om systematisch verbindingen te leggen naar de steekkaarten in de LIBIS-catalogen. Zo kan de bibliografie in een ODIS-organisatie-steekkaart of de lijst van werken in een biografisch record de gebruiker onmiddellijk op het spoor zetten van hun bewaarplaatsen en verwijzen naar de catalogi die de technische metadata van publicaties en archiefbestanddelen aanbieden.
De koppeling met DigiTool opent natuurlijk nog bredere perspectieven.

Zijn er nog veranderingen op komst ?
(JC) Inderdaad. Dankzij de steun van de Vlaamse Herculesstichting ondergaat ODIS momenteel een grondige facelift. De technische omgeving (hard- en software) werd vernieuwd. Het datamodel wordt uitgebreid met nieuwe of vernieuwde modules voor de beschrijving van families, gebouwen en gebeurtenissen.
Ook de interfaces worden aangepakt, met veel aandacht voor hun snelheid en gebruiksgemak. Het nieuwe apparaat zal ook toelaten om gegevens in te voeren in andere talen (voorlopig al beschikbaar in het Engels) en over personen, organisaties en hun erfgoed in andere West-Europese landen. De keuzelijsten en thesauri van ODIS zijn daartoe fors uitgebreid.

ODIS in het Engels. Wat willen jullie daarmee bereiken?
(PH) Waarom we onze databank een internationale dimensie willen geven? Dat lijkt ons een logische en toekomstgerichte optie. De interesse van buitenlandse vorsers voor het in Vlaanderen bewaarde erfgoed neemt toe. Bovendien vertonen wetenschappelijk onderzoek en erfgoedontsluiting een groeiende internationale oriëntatie. De partners van ODIS, zowel onderzoekers als erfgoedzorgers, willen het apparaat inschakelen in internationale projecten. Zij willen met buitenlandse collega's samen datareeksen aanleggen, die valideren en analyseren en de resultaten van hun werk tonen aan het brede publiek. Zo bouwt NISE, een ODIS-partner, aan een partnerschap dat de nationalistische bewegingen in Europa comparatief in kaart wil brengen. Bovendien worden in Vlaanderen tal van collecties bewaard met een supranationale dimensie. Denk maar aan de tijdschriften van internationale verenigingen of aan de archieven van missiecongregaties. Die collecties kunnen best worden ontsloten in samenwerking met internationale partners. Ook dat zal de nieuwe ODIS mogelijk maken.

We hopen het grondig vernieuwde apparaat in november 2013 aan het brede publiek voor te stellen. Voordien moet er nog grondig worden getest en zullen ook de invoerdersgroepen verder worden opgeleid in het gebruik van het nieuwe apparaat. Zoals je merkt, kun je de toekomst van ODIS eigenlijk best samenvatten als een continu maar boeiend 'work in progress' ...

Voor meer info, surf naar www.odis.be

What is the internet doing to your brains?

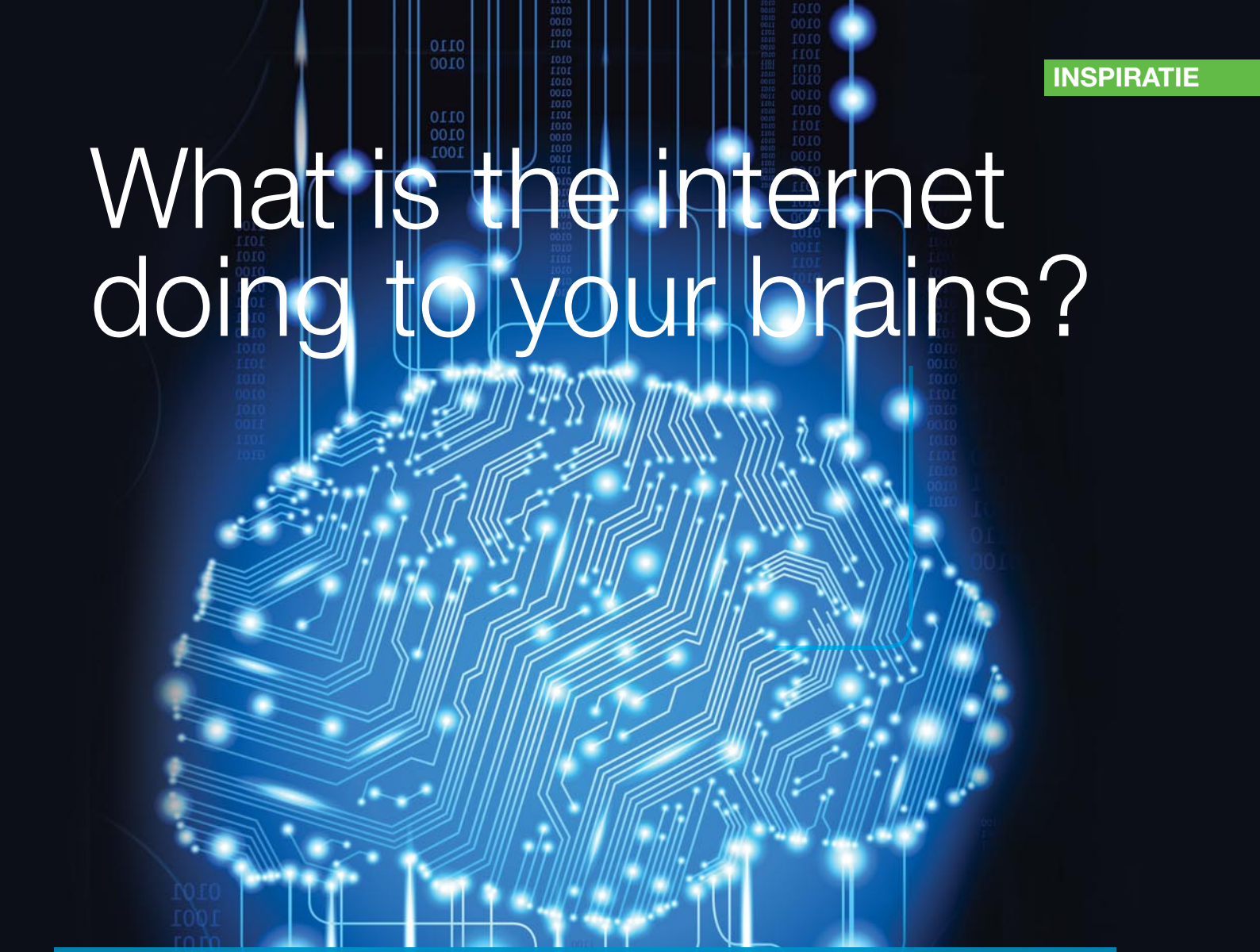

Hoeveel tijd heb jij vandaag al op het internet gesurft? Je weet het niet precies omdat je er niet bij stilstaat? Inderdaad, het web is zo deel gaan uitmaken van ons dagelijks leven dat we ons vaak niet bewust zijn welke impact het op ons heeft. Nicholas Carr schreef er een boek over: 'What the internet is doing to our brains.' Laurent Meese (hoofdbibliothecaris, Museum voor Natuurwetenschappen) las het en vat de kern van Carr's pleidooi voor ons samen.

Volgens Nicholas Carr, zijn onze hersenen er slecht aan toe. Met de komst van het internet zouden we verleerd hebben om ons te concentreren en diep na te denken. Waarop baseert hij deze conclusie?
Hij citeert een 10-tal wetenschappelijke onderzoeken die dit aantonen. Als we ons mentaal inspannen verandert ons brein fysiek. Neuronen worden geactiveerd en nieuwe zenuwcellen worden aangemaakt. Hoe meer we bepaalde taken herhalen, hoe beter ons brein wordt in het effenen van de paden voor deze taken. De paden in onze hersenen die we niet gebruiken worden overwoekerd door onkruid. Met als gevolg dat bepaalde hersendelen afsterven. Samengevat stelt Nicholas Carr dat met het internet onze hersenen weliswaar visueel krachtiger geworden zijn maar dat tegelijkertijd hun capaciteit om diepgaand te denken, te analyseren, te verbeelden en te reflecteren verzwakt is.

In z'n boek heeft hij het over 'neuroplasticiteit'. Wat bedoelt hij hiermee?
Onze hersenen passen zich aan de werktuigen aan waarmee ze te maken hebben. De klok, de typemachine, de computer brachten nieuwe manieren van denken met zich mee. Een mooie anekdote in het leven van Friedrich Nietzsche illustreert dit. Toen z'n gezichtsvermogen fel achteruitging, moest hij het schrijven noodgedwongen beperken. Tot hij een typemachine kreeg die hem toeliet blind te typen. Met als gevolg dat z'n schrijfstijl veranderde en gebalder werd. In een brief naar een vriend schreef hij letterlijk: 'Ons schrijfgerei neemt deel aan de vormen van onze gedachten.'

'Als je op een verstandige manier met al die informatie weet om te springen, dan maakt Google ons niet dommer maar slimmer.'

Onze hersenen veranderen dus in functie van onze ervaringen. Hoe ervaar jij zelf, als fervente lezer, het verschil tussen een boek lezen en surfen op het internet?
De wereld van het scherm is een heel andere dan die van een bladzijde. Op je computerscherm krijg je te maken met een vloed aan informatie, een kakofonie aan prikkels, hyperlinks, multimedia, doorklikmogelijkheden. Je wordt continu uitgenodigd om te switchen van de ene webpagina naar de andere. Je gaat hierdoor anders lezen. Je leest een kop en bent al klaar voor de volgende.
Een boek daarentegen nodigt je uit om dieper te gaan. Het biedt je ook de kans om terug te bladeren en bij iets te blijven stilstaan.

Carr's stelling dat onze hersenen zich aan het herconfigureren zijn en dat we hierdoor een nieuwe intellectuele ethiek aan het creëren zijn vraagt een woordje uitleg. Wat bedoelt de auteur hiermee?
Een nieuw medium brengt ook een nieuwe cultuur met zich mee. Vaak zijn we ons dit niet bewust. Zo beseffen we volgens Carr ook niet voldoende dat het internet een onstuitbare drang naar informatie met zich meebrengt. Eigen aan de intellectuele ethiek van het internetgebruik is dat we verondersteld worden via de sociale media voortdurend te participeren aan de informatiestroom. Hij waarschuwt ons dan ook dat we ons te slaafs opstellen en daardoor niet langer meester zijn van het medium. Maar dat het medium ons in z'n greep heeft.

Nicholas Carr is ervan overtuigd dat het internet niet alleen een kanaal is dat ons informatie aanbiedt; het (mis)vormt ook onze manier van denken. Verduidelijkt hij in dit boek hoe het ons denkproces beïnvloedt?
Hij is ervan overtuigd dat Google voor een groot deel onze geheugenfuncties overneemt. Het internet is ons 'extern' metageheugen waardoor ons lange termijn geheugen kleiner geworden is. Uit onderzoek blijkt dat mensen die teksten van een beeldscherm lezen minder van de tekst onthouden dan mensen die dezelfde tekst op papier lazen. Het aandachtig lezen heeft plaats- gemaakt voor scannen, scrollen en diagonaal -zeg maar oppervlakkig- lezen. Zelf zie ik dit genuanceerder. We hebben vandaag toegang tot zoveel interessante informatie. Denk maar aan Google Earth of het nieuwe Google Underwater, dat zijn toch prachtige tools die onze blik op de wereld alleen maar kunnen verruimen.

De auteur is bijzonder kritisch t.a.v. de informatietechnologie. Erkent hij ook de positieve veranderingen die de computer en het internet met zich meebrengen?
Toch wel. Hij begint z'n boek zelfs met de vele voordelen die het internet ons biedt. De schat aan waardevolle informatie en het gemak waarmee we met anderen wereldwijd contact kunnen leggen, daar kan ook hij niet omheen dat dit pluspunten zijn.
Hij stelt eveneens dat het internet onze cognitieve vaardigheden aanscherpt. We kunnen er sneller problemen door oplossen, worden beter in het ontdekken van patronen en in het verwerken van visuele informatie.
Maar hij vindt dat de prijs die we hiervoor betalen te hoog is. Volgens hem wint het industrieel denken met het internet steeds meer terrein.
Het nuttigheidsprincipe is onze nieuwe meester. Zolang het maar praktisch en efficiënt is, is het goed. En dat vindt hij nu net een verarming.

Als die vloed aan online informatie niet goed zou zijn voor onze hersenen, hoe komt het dan dat onze hersenen toch houden van al die 'bits and pieces of information'?
Veel heeft te maken met ons verlangen naar afleiding. We houden ervan om nieuwe prikkels te krijgen. Het internet speelt zo krachtig in op deze behoefte dat het verslavend werkt. Carr stelt dat het aanbod aan informatie veranderd is in een aanhoudende informatiestroom die we allemaal slaafs volgen. Om het met zijn woorden te zeggen:
'Het computerscherm walst met z'n prikkels en gemakken onze twijfels plat. Het is zozeer onze knecht dat het dom lijkt om te zien dat het ook onze meester is'. Volgens mij is dit een redelijk fatalistische zienswijze. Ik zie het internet ook als een prima middel dat onze basisbehoeftes om te communiceren en informatie op te zoeken invult.

'Als we willen dat kinderen opnieuw gaan lezen, dan bannen we de computer best uit de klaslokalen.' zegt Nicholas Carr. Een aparte visie zeker nu sommige scholen aan al hun leerlingen een iPad gaan verschaffen. Is z'n visie hierover niet wat te eenzijdig?
Hij heeft gelijk dat het lezen van boeken niet mag verdwijnen. Maar de computers uit de klas bannen is voor mij een brug te ver. Je kan kinderen maar beter snel vertrouwd maken met een computer of een tablet. Hen ermee leren omgaan is de boodschap. Daarnaast kun je kinderen leesplezier doen ontdekken via bibliotheek-introducties en voorleesuurtjes.

Maar we moeten aanvaarden dat een interactief e-jeugdboek ook een heel prettige ervaring voor een kind is. En dat ook gamen net als sociale media positieve effecten kan teweegbrengen. Zoals het ontwikkelen van sociale vaardigheden.

Welke culturele gevolgen brengt het snellere, efficiënte 'internet denken' volgens de auteur en volgens jou met zich mee?
Carr is ervan overtuigd dat de intellectuele technologieën op lange termijn tot culturele verschraling zullen leiden. Ook dit zou ik willen relativeren. Van televisie werd destijds ook gezegd dat het de cultuur zou ondergraven. Denk maar aan de beroemde uitspraak van Neil Postman: 'We are amusing ourselves to death.' Ondertussen weten we dat het met de teloorgang van onze cultuur nogal meevalt. Het komt er op aan het medium in te schakelen op een manier die je verrijkt. Dit kun je door je selectiecriteria aan te passen of door een informatiespecialist in te schakelen. Als je op een verstandige manier met al die informatie weet om te springen, dan maakt Google ons niet dommer maar slimmer.

Welke adviezen geeft het boek over hoe we het best met het internet omgaan? M.a.w. hoe kunnen we in de lawine van informatie onze aandacht toch blijven focussen? Hoe ga jij hiermee om?
Toen Nicholas Carr bij zichzelf vaststelde dat z'n concentratieboog bij het lezen van boeken en lange artikels afnam, heeft hij de beslissing genomen z'n online activiteiten drastisch te beperken. Voor het schrijven van z'n boek verhuisde hij naar een offline locatie in de bergen van Colorado. Zelf ben ik er na het lezen van dit boek meer dan ooit van overtuigd dat een goed evenwicht tussen een on- en offline bestaan de sleutel is. Af en toe eens een emailloos uur inbouwen kan echt geen kwaad. Integendeel, het doet je inzien dat een combinatie van 'the best of both worlds' de essentie is.

Hoe doe je dat?
Ik blijf het internet gebruiken om informatie op te zoeken. Ook netwerken via sociale media is iets wat ik geregeld doe en zal blijven doen. Alleen ben ik me er steeds meer van bewust geworden dat ik op deze online activiteiten een tijdslimiet moet plaatsen. Uit ervaring weet ik dat je anders in een eindeloze spiraal terechtkomt. Het begint met een onschuldige check van je emails. En voor je het weet, ben je aan het surfen en zijn er uren voorbijgevlogen. Blogger en sciencefictionschrijver Cory Doctorow noemt dat een onderdompeling in een ecosysteem van onderbrekingstechnologieën. Dat is een val waarin ik probeer niet te trappen. Als ik een boek lees, wil ik niet na 2 bladzijden hierover al gaan twitteren. Het boek blijft voor mij -zoals T.S. Eliot het zo treffend zegt- 'het rustpunt van de draaiende wereld'.

'Once I was a scuba diver in the sea of words. Now I zip along the surface like a guy on a Jet Ski.' Zo omschrijft de auteur z'n ervaring met het internet. Hoe ervaar jij dat?
Het is in ieder geval een mooie beeldspraak. Online verwacht ik inderdaad korte en kernachtige content. Wil ik snel aankomen tot bij de informatie die ik zoek. Wil ik kunnen scrollen en doorklikken. Het kan met andere woorden voor mij niet snel genoeg gaan in die virtuele wereld. Dat zal me echter niet beletten om de tijd te nemen om boeken te blijven lezen. Of om het Carr's woorden te zeggen om regelmatig te gaan diepzeeduiken. Alleen zal ik -en dat geef ik toe- tijdens het duiken niet aan de neiging kunnen weerstaan om af en toe eens naar boven te komen en de jetski's aan te trekken en te checken wat er zich daarboven –in de online wereld- afspeelt.

Wat zal jou het meest bijblijven van dit boek?
Dat we ons niet alleen moeten afvragen wat wij met het internet kunnen doen maar ook wat het internet met ons doet. Hebben wij de teugels nog in handen? Zijn wij de meester of de knecht? Toen ik enkele jaren geleden het provocerende essay van Carr 'Is Google making us stupid?' las, lachte ik z'n kritiek nog weg. Vandaag besef ik dat we allesbehalve licht mogen omspringen met de impact van digitale technologie op ons leven. We moeten ons bewust zijn van de gevaren van continu online te zijn, van het opgeven van onze privacy en van het te makkelijk 'slikken' van informatie.

Aan wie zou je dit boek vooral aanraden?
Aan al wie meer dan één uur per dag op het internet vertoeft.
Aan iedereen dus. ☺

'We moeten ons niet alleen afvragen wat wij met het internet kunnen doen maar ook wat het internet met ons doet.'

Europeana
Europees erfgoed gaat digitaal.

Het Europese culturele erfgoed via het internet voor iedereen toegankelijk maken is een ambitieuze doelstelling, maar dankzij de portaalsite Europeana is ze nu ook werkelijkheid geworden. Professor Mel Collier, voormalig hoofdbibliothecaris van de universiteitsbibliotheek van de KU Leuven, is van dichtbij betrokken bij Europeana. We geven hem het woord over dit grensverleggende project.

Hoe is Europeana ontstaan?
Europeana is gegroeid uit een ander Europees project, The European Library. Dat was en is nog steeds een samenwerkingsinitiatief tussen Europese nationale bibliotheken om via een portaalsite al hun collecties samen op een gebruiksvriendelijke manier ter beschikking te stellen van het publiek. Het was het succes van The European Library dat de Europese Commissie ertoe aanzette om dit concept toe te passen op het Europese culturele erfgoed en de portaalsite Europeana boven de doopvont te houden.

Wat is de voornaamste doelstelling van dit project?
Europeana is in de eerste plaats een portaalsite waar het grote publiek maar ook experten toegang krijgen tot ons rijke, Europese culturele en wetenschappelijke erfgoed. Het verschil met The European Library is dat er naast de metadata -de beschrijving van de objecten- ook digitale afbeeldingen van alle Europese objecten in terug te vinden zijn. Dit digitaliseringproject past perfect binnen het kader van onze informatiemaatschappij en kenniseconomie. Het zorgt niet alleen voor een democratische toegang tot deze schat aan waardevolle informatie, het is ook een bron van inspiratie die zowel denkers als doeners tot nieuwe ideeën kan brengen.

Op dit moment telt deze portaalsite ongeveer 20 miljoen digitale objecten. Is the sky the limit voor Europeana?
Het is de ambitie van de Europese Commissaris om via Europeana de digitale afbeeldingen van alle Europese culturele objecten samen te brengen op één plek. Op zich is dat een gigantische taak die dankzij de moderne technologie ook haalbaar is. Tegen 2014 is het streefdoel om 25 miljoen objecten beschikbaar te maken. Dat is een enorm getal maar als je ziet waar we vandaag al staan, dan kan je gerust stellen dat we aardig op weg zijn.

KU Leuven participeert in Europeana. Wat houdt dat in?
Binnen het Europeana Library project hebben wij ons geëngageerd om 10.000 afbeeldingen uit onze portrettencollectie ter beschikking te stellen. Onze universtiteitbibliotheek heeft een rijke verzameling van portretten in de vorm van tekeningen en prenten die we nu online toegankelijk maken voor het grote publiek. Hetzelfde doen we met de gedigitaliseerde manuscripten van onze studenten uit de 17de en 18de eeuw. In die tijd moesten de studenten de colleges die ze volgden schriftelijk noteren. Vandaag beschikken we over zo'n 200-tal collegedictaten die we al eerder tentoonstelden in "Ex Cathedra" en die dus voortaan permanent online kunnen bezocht worden.

'Wat vroeger verborgen en moeilijk toegankelijk was voor de burger, kunnen we vandaag dankzij de nieuwe technologie dichtbij de mensen brengen'

Professor Mel Collier

KU Leuven participeert ook in Europeana Photography. Waaruit bestaat jullie bijdrage?
De Faculteit Letteren heeft hieraan meegewerkt. Het is een samenwerking tussen verschillende Europese instellingen met als inzet het beschikbaar fotografisch materiaal uit te breiden. Onze bijdrage bestaat erin enkele collecties fotoglasplaten, zo'n 18 000 stuks, ter beschikking te stellen. Eén van onze bibliotheekmedewerkers heeft gezorgd voor de metadatering en de beschrijving van deze glasplaten.

Welke rol speelt LIBIS binnen Europeana?
LIBIS werkt mee aan een technisch project binnen Europeana dat als doel heeft het proces van het aanleveren van materiaal te vereenvoudigen. Voor een aantal diensten gaat LIBIS een tool ontwikkelen die de metadata uit de verschillende lokale systemen via een gestandaardiseerd proces in Europeana integreert. Vroeger was de transfer van data een bijzonder arbeidsintensief proces waarbij veel tijd gestoken werd in het wegwerken van bepaalde inconsistenties. Dankzij de gestroomlijnde benadering wordt er heel wat kostbare tijd bespaard en verloopt het integratieproces stukken vlotter.

U bent voorzitter van het project Flandrica, een samenwerking tussen Vlaamse erfgoedbibliotheken. Wat betekent dit binnen het kader van Europeana?
Wij hebben aan de Vlaamse Erfgoedbibliotheek -dit is een netwerk van de zes voornaamste Vlaamse erfgoedbibliotheken- voorgesteld om met het Flandrica project van start te gaan. De opzet van dit project is de topwerken van deze erfgoedbibliotheken te digitaliseren, op een centrale portaalsite te plaatsen en toegankelijk te maken voor de Vlaamse burger. En dankzij de technische infrastructuur van LIBIS zullen deze werken ook online via Europeana voor de Europese burger toegankelijk zijn.

Europeana is actief op Facebook & Twitter. Hoe kunnen deze sociale media bijdragen tot het realiseren van de doelstelling van Europeana?
Als wij de rijkdom van het Europese erfgoed dichter bij de burger willen brengen, dan zullen wij daar waar de mensen zijn, ook aanwezig moeten zijn. Je kunt er nu eenmaal niet omheen dat de sociale media een steeds belangrijkere rol in onze samenleving innemen. Daar moeten wij op inspelen. Het verleden bewaren en tegelijkertijd toegankelijk maken kunnen we meer dan ooit dankzij de technologie en media van vandaag.

Welke andere inspanningen worden er gedaan om Europeana aantrekkelijk te maken bij het grote publiek?
We hechten veel belang aan zowel de inhoudelijke als de visuele aantrekkelijkheid van het materiaal dat je in Europeana kunt vinden. Ook de participatie van het publiek, eigen aan moderne media, is een belangrijke focus. Ik denk hierbij aan het crowdsourcing project "The Oxford World War Archive".

Wat is 'crowdsourcing'?
Tot nu toe waren het experten die het erfgoedveldwerk deden. Zij bepaalden wat het publiek aangeboden kreeg. Het boeiende aan "crowdsourcing" is dat deze aanpak het publiek betrekt bij het proces van erfgoed verzamelen. Bij de start van Oxford World War Archive werd er een oproep gedaan aan de burgers om het materiaal rond WOI, dat bij wijze van spreken bij hen op zolder stond, te komen tonen. De respons hierop was immens. Tijdens de collection days werden er massa's objecten zoals brieven, dagboeken, schilderijen en gedichten aangeboden die bovendien door de mensen zelf beschreven werden. Zoals je merkt is dit een benadering die zeer dicht bij de mensen staat en op die manier wordt erfgoed niet langer een steriel maar veel meer een dynamisch gegeven. Het levert daarenboven ook interessante verhalen op.

Over welke interessante verhalen gaat het?
Op de site van Europeana vind je een rubriek "Untold stories of the First World War". Daar vind je bijvoorbeeld een video over een Duits meisje. Zij ontdekt dat haar overgrootvader tijdens de Eerste Wereldoorlog met een Engelse gevangene bevriend raakt. Zij trekt naar Engeland om de familieleden van de Engelsman te ontmoeten om zo meer over haar overgrootvader en de tijd waarin hij leefde te vernemen. Haar zoektocht levert een authentiek verhaal op dat ook voor een buitenstaander heel wat interessante informatie over die bewogen tijd oplevert. Er zijn ook plannen om datzelfde concept van "collection days" in Vlaanderen via het project "Flanders Fields" te laten plaatsvinden. Trouwens, de volgende Community Collection Day gaat op 12 december 2012 door in Ieper.

U bent betrokken bij het maken van het businessplan van Europeana. Wat zijn de belangrijkste uitdagingen?
Het is helemaal niet evident om in deze moeilijke financiële tijden de fondsen te verzamelen die nodig zijn om de kosten van Europeana te dekken. We denken dat de Europese Commissie bereid blijft om de centrale, structurele kosten te financieren. Maar dat is maar een deel van het hele kostenplaatje. Dan zijn er nog de kosten zoals die van het digitaliseren. Hoe dek je die? Sponsoring is vandaag heel moeilijk te vinden zodat je naar andere financieringsmiddelen op zoek moet. We zijn dan ook van plan om het membership model dat al bestaat binnen The European Library uit te breiden. Concreet betekent dit dat je een membership fee betaalt om je collectie via Europeana aan het grote publiek kenbaar te maken.

Welke was uw rol binnen Europeana als hoofdbibliothecaris van KU Leuven?
Ik was al betrokken bij Europeana vooraleer ik voor de universiteit van Leuven werkte. Het project is me dus als het ware gevolgd. Nu ik met emeritaat ga, geef ik de fakkel door. Betekent dit dat mijn verantwoordelijkheden binnen Europeana automatisch door de nieuwe hoofdbibliothecaris zullen overgenomen worden?

'Europeana is een digitaliserings-project dat perfect past binnen het kader van onze informatie-maatschappij en kenniseconomie.'

Dat is niet noodzakelijk, maar hangt van de nieuwe hoofdbibliothecaris af. Jo Rademakers blijft verantwoordelijk voor het invullen van de leidende rol die LIBIS binnen het aggregatieproces van Europeana op zich neemt. Zodat de optimaliseringen die tot stand kwamen rond het transfereren van locale metadata in Europeana verder hun vruchten kunnen blijven afwerpen.

Wat vindt u zelf de voornaamste meerwaarde van dit project?
Ik stel met veel voldoening vast dat Europeana erin slaagt het grote publiek te betrekken bij het Europese culturele erfgoed. Wat vroeger verborgen en moeilijk toegankelijk was voor de burger, kunnen we vandaag dankzij de nieuwe technologie dichtbij de mensen brengen. Meer nog, we kunnen hen laten participeren zodat erfgoed een actueel onderwerp wordt dat leeft. Ik ben ervan overtuigd dat hoe beter we erin slagen onze Europese cultuur en erfgoed op een hedendaagse manier bij de burger te brengen, hoe meer hij geïnspireerd zal worden door de cultuur. Het is dit soort inspiratie dat we nodig hebben om onze creativiteit te stimuleren. Want hoe creatiever we met online content omgaan, hoe meer we de toegang tot cultureel erfgoed democratiseren; des te meer dragen we bij tot onze informatiemaatschappij en dus ook onze kenniseconomie van vandaag.

Voor meer info, surf naar www.europeana.eu.

Catalogiseren
Voor én na het internet.

Catalogiseren is een vak apart. Met de komst van het internet is deze discipline grondig veranderd. Over deze evolutie en de toekomst van dit vak traden 4 vakkenners met elkaar in dialoog. Uit hun gesprek kwamen een aantal interessante bevindingen die wij graag met u delen.

Rosemie Callewaert - voormalig medeweker Bibnet

Rosa Matthys - Coördinator Bibliografisch Centrum Bibnet

Gaston Peeters - voormalig hoofd catalograaf LIBISnet

Luc Lannoy - Teamleider Metadata - KU Leuven

Wat houdt 'catalogisering' precies in?

Luc: Catalogiseren heeft alles te maken met het beheren van een catalogus. Wat is een catalogus? Dit is de inventaris van een collectie van een individuele bibliotheek of een groep van bibliotheken. Het begrip catalogiseren is steeds gekoppeld aan het effectief bezit van documenten. Anders gezegd, een catalogus zal je geen antwoord geven op de vraag 'Welke boeken heeft Hugo Claus geschreven?' maar wel op de vraag 'Welke boeken van Hugo Claus zijn beschikbaar in deze bibliotheek?'

Rosa: Dat is het grote verschil met een bibliografie. Die biedt je een overzicht van de titels van een bepaalde auteur of onderwerp. Een catalogus geeft de titels die in een specifieke collectie aanwezig zijn. Dit moeten we ondertussen wel wat nuanceren: een collectie is niet meer uitsluitend een 'fysieke collectie' maar kan nu ook digitale documenten bevatten.

Gaston: Binnen catalogisering heb je het vak 'catalografie'. Dit begrip komt van het Grieks en betekent 'het beschrijven van een document'. Een catalograaf maakt een identiteitskaart van een document. Dit kan een boek, kaart, muziekstuk, kunstvoorwerp of archiefstuk zijn. Hij zorgt ervoor dat al die items formeel ontsloten worden volgens de regels van de kunst. Die identiteitskaart is de basis. Worden hier via trefwoorden of onderwerpsgegevens extra ingangen aan toegevoegd, dan spreken we over onderwerpsontsluiting of catalogiseren. Met de computer is het aantal toegangspunten of access points onbeperkt geworden. Het beheren van al deze ingangen gebeurt binnen de catalogisering en het is de taak van de catalogiseerder dit alles te bundelen en te beheren.

Hoe is het vak van catalogiseerder door de jaren heen geëvolueerd?

Rosa: De collecties zijn erg veranderd. Dertig jaren geleden was het vooral tekstmateriaal dat beschreven werd. Vandaag heb je ook te maken met audiovisuele en digitale collecties. Vroeger was je als catalogiseerder alleen aan het werken en moest je voor elk boek telkens van nul beginnen. Nu werk je in netwerkverband. Via het web heb je toegang tot heel wat metadata die al bestaan. Dit kunnen beschrijvingen van uitgevers, andere bibliotheken maar ook privé personen zijn. Het managen en aanvullen van deze data is nu je belangrijkste taak geworden. Je rol is geëvolueerd van een 'catalogiseerder' naar een 'beheerder van metadata'. Dit betekent dat je meer gaat editeren en de beschrijvingen op die manier rijker kunt maken.

Gaston: De automatisering heeft ontzettend veel veranderd. In vergelijking met de periode van de geschreven en getypte steekkaarten, kun je vandaag gegevens veel makkelijker kopiëren. Hierdoor bespaar je enorm veel tijd. Toch moeten we er ons bewust van blijven dat de computer een middel is en geen doel. De catalogiseerder heeft de cruciale taak om die immense hoeveelheid informatie te ordenen volgens gestandaardiseerde regels. Alleen zo kan hij de gebruiker effectief helpen in z'n zoektocht naar info.

Hoe kan het internet bijdragen tot efficiëntere catalogisering?

Luc: Wat we vandaag zien is dat de gebruiker via tagging het zoekproces helpt structureren. Via deze tags geeft hij niet enkel uitdrukking aan z'n leeservaring maar geeft hij ook sleutels mee die andere gebruikers kunnen helpen het boek sneller te identificeren.

Rosa: Ook de catalogi maken het mogelijk dat de gebruiker zelf trefwoorden of een waardering toekent. Ze bieden hem bv. de mogelijkheid om een korte recensie te schrijven. We stellen vast dat hier meer en meer gebruik van gemaakt wordt.

Rosemie: Neem bv. dat de bibliotheek het boek beschreven heeft als een verhaal dat zich afspeelt in de Provence. Dan kan een lezer namen van dorpjes die in het boek voorkomen als extra info aan de catalogus toevoegen. Dit zijn allemaal elementen die bijdragen tot een rijkere catalogisering.

Gaston: Ik ben het er in principe mee eens op één voorwaarde dat je de regels van je eigen catalogus blijft respecteren. Ik heb me 30 jaren verzet tegen het downloaden van pakketten van beschrijvingen uit andere catalogi. Waarom? Omdat die gemaakt zijn met andere regels dan je eigen catalogus. Je wilt toch niet dat zij jouw catalogus die je zo zuiver mogelijk probeert te houden gaan bezoedelen. Importeren van gegevens is een verrijking maar houd die invoer van data zo zuiver mogelijk. Wil je het de gebruiker gemakkelijk maken, geef hem dan een helder en eenvormig zoeksysteem.

'Dankzij het internet kunnen we de gebruiker via veel meer wegen brengen op de plek waar hij wil zijn.' Luc Lannoy (KU Leuven)

Wordt het zoeken door al die tagging niet chaotischer?

Luc: Vandaag is er een hype rond tagging. Dit systeem zal uiteraard nog wat kinderziektes kennen. Maar er zijn ook een reeks studies die al aangetoond hebben dat tagging wel kan bijdragen tot het ordenen van de overvloed aan informatie. Vroeger was het motto 'Ordnung muss sein.'. Er golden strikte regels rond catalogiseren en die moest je volgen. Vandaag bevinden we ons bijna aan de andere kant van het spectrum waar de gebruiker op een intuïtieve en associatieve manier deze info, naar eigen goeddunken, rangschikt. Het zijn 2 verschillende benaderingen die niet noodzakelijk contradictorisch hoeven te zijn.

Gaston: Ik ben ervan overtuigd dat 'Ordnung muss bleiben.' We hebben meer dan ooit structuur nodig om orde in de chaos te scheppen. Als je als catalograaf iets overneemt uit het onmetelijk groot pakket van info en dat gaat downloaden, dan is dat prima. Maar doe het conform met de regels van jouw catalogus.

Rosemie: Je zou kunnen zeggen dat 'tagging' zelforganiserend werkt. Als 100 mensen 3 dezelfde tags voor hetzelfde boek gebruiken of als verschillende tags altijd samen voorkomen, dan creëert dat orde in de chaos. Op het internet heb je de webomgeving 'LibraryThing' waar iedereen z'n persoonlijke bibliotheek kan samenstellen met metadata die het systeem aanbiedt. En wat zie je? Mensen vinden het prettig om inhoudelijk te gaan ontsluiten omdat ze via die tags in contact komen met mensen die dezelfde boeken lezen. Tim Spalding, de oprichter van 'LibraryThing', verkoopt deze tags aan bibliotheken. Hij commercialiseert die tags die door minstens 10 verschillende gebruikers aan hetzelfde boek gegeven werden. Bibnet is op dit moment aan het evalueren hoe deze tags een bibliotheekcatalogus kunnen verrijken.

Luc: Ik vind dit een boeiende evolutie. En ik durf bijna te beweren dat deze tagging methode je een betrouwbaardere ontsluiting geeft dan wanneer een individuele catalogiseerder op een volledig autonome manier trefwoorden bepaalt. Gebruikers hebben het boek gelezen. Zij taggen of ontsluiten op een zeer betrokken manier en zijn hierdoor goed geplaatst om orde te scheppen in de chaos.

Hoe is het profiel van de catalogiseerder de laatste 30 jaren geëvolueerd?

Luc: Vroeger was catalogiseren vooral beschrijven. Je werd verondersteld je te houden aan zeer formalistische regels. De informatie moest je op de beperkte ruimte van een steekkaart zien te krijgen. En de tekst moest je volgens strikte regels in een bepaald keurslijf dwingen. Vandaag heb je meer ruimte om te analyseren en te interpreteren zodat je efficiëntere zoeksleutels kunt opnemen. Je kunt m.a.w. veel rijker en relevanter ontsluiten. De catalogus is meer geëvolueerd naar de essentie van wat het moet zijn: een zoekinstrument dat de eindgebruiker in staat stelt om alle info rond één onderwerp in één zoekbeweging/omgeving terug te vinden.

Rosemie: Via de catalogus willen wij mensen ook in contact brengen met boeken die ze nog niet kennen. Hoe doen we dat? Door info aan een boek toe te voegen die verder gaat dan de beschrijving van dat boek. Heeft dat boek een bekroning gekregen, dan gaan we dat vermelden. Zo kan de gebruiker bladeren tussen bekroonde boeken, films, cd's.

Luc: Als je vroeger in je bibliotheek een zoekopdracht deed, dan kon je ofwel de catalogus heel gericht gebruiken en kwam je er vrij snel achter of boek A of B in jouw bibliotheek beschikbaar was. Ofwel kon je op een meer intuïtieve manier al grasduinend langs de rekken op zoek. De geautomatiseerde catalogus biedt deze 2 zoekmethodes via 1 catalogus aan. Je kunt enerzijds heel gericht zoeken zodat je snel belandt waar je wilt zijn. Maar je kunt nu ook op elk moment vanop eender welke plaats virtueel gaan grasduinen naar info. In de fysieke bibliotheek kun je de documenten op het rek maar op één manier plaatsen. Terwijl in de geautomatiseerde catalogus kun je die rekken voortdurend door elkaar gooien. Naargelang het onderwerp dat je aangeeft, kun je de boeken telkens opnieuw rangschikken.

Rosemie: Dat is natuurlijk een groot pluspunt van het internet. Je kunt de bibliotheek verkennen zonder dat je ter plaatse hoeft te zijn. Een ander voordeel is dat je info kunt krijgen zonder dat je een specifieke zoekactie moet doen. Amazon zet op dit vlak de trend. Heb je één boek gekocht dan krijg je de volgende keer al info over andere boeken die je zouden kunnen interesseren. Internet heeft er ook voor gezorgd dat we van de vorm meer naar de inhoud geëvolueerd zijn. Vroeger was het boek onze enige bron. Vandaag kunnen we een rijkdom van andere info zoals recensies op het internet raadplegen.

Luc: Dankzij het internet kunnen we de gebruiker via veel meer wegen brengen op de plek waar hij wil zijn. Vroeger gebeurde dit veel meer via die ene opgelegde weg. Ik zou het hiermee willen vergelijken: Ons doel is niet langer het doorbreken van de stilte maar ervoor te zorgen dat de eindgebruiker zo weinig mogelijk ruis terugvindt in z'n zoekresulaten. Vroeger moest je veel zoeken om iets te vinden. Nu vind je heel veel maar het gaat erom of wat je vindt echt relevant is.

Gaston: Daar situeert zich precies de rol van de catalogiseerder voor de toekomst. Hij kent het vak en de catalogiseringsregels om info op een volledige, precieze, gestructureerde en gestandaardiseerde manier makkelijk toegankelijk te maken. Hij kan vermijden dat de invoer van ongecontroleerde data de catalogus tot een gigabite-chaos herleidt. Het aantal informatie dat de gebruiker vandaag aangeboden krijgt is zo groot dat hij een vakspecialist nodig hebt om precies datgene wat hij nodig heeft te kunnen vinden. De catalogiseerder is goed geplaatst is om de juiste selectie uit het gigantische aanbod aan informatie te maken.

Hoe kan de catalogiseerder de gebruiker zo snel mogelijk tot bij de relevante informatie te brengen?

Rosemie: We kunnen er niet naast dat mensen die op zoek zijn naar info de reflex hebben om in eerste instantie op Google te gaan zoeken. Daarom willen wij de catalogus openbreken en zichtbaar maken in de zoekresultaten van Google. Met Bibnet onderzoeken we hoe we bibliotheekcollecties op een zinvolle manier zichtbaar kunnen maken op plaatsen waar veel gebruikers zich bevinden. De auteurspagina's op www.bibliotheek.be zijn een voorbeeld van hoe rijke pagina's kunnen gebouwd worden die als web-etalage op bibliotheekcollecties fungeren.

Luc: We moeten inderdaad niet langer wachten tot de gebruiker naar ons komt. Maar ons op een aanstekelijke en kwalitatieve manier 'opdringen' aan de gebruiker. Laat hem maar verder Googliaans zoeken. Wij moeten ervoor zorgen dat we hem resultaten kunnen aanbieden die dusdanig gestructureerd zijn dat hij relevante info krijgt en zo weinig mogelijk ruis. Gestructureerde zoekresultaten via gestructureerde datamodellen is de boodschap.

"Je rol is geëvolueerd van een 'catalogiseerder' naar een 'beheerder van metadata' ".
Rosa Matthys (voormalig medewerker Bibnet)

Gaston: Het is niet omdat de gebruiker de info gevonden heeft dat wij tevreden moeten zijn. We moeten ervoor zorgen dat hij deze op een eenvoudige manier kan vinden. Eenduidige, geüniformiseerde zoektechnieken zijn hiervoor de sleutel. De vraag is dus niet alleen of de gebruiker de info vindt. De kernvraag is hoe vlot hij deze vindt.

Wat heb je als catalogiseerder van de gebruiker geleerd?

Rosa: De manier waarop hij info zoekt, vertelt ons hoe we best inhoudelijk ontsluiten. We stellen vast dat gebruikers meer en andere inhoudelijke ontsluiting willen. Ze vragen info zoals waarderingen, bekroningen, leeslijsten, samenvattingen en recensies. Ze willen suggesties krijgen zoals 'wie dit leest, leest ook…' Een catalogus wordt hierdoor meer een visitekaartje dan een identiteits-kaart. Wij proberen onze metadata hierop af te stemmen.

Rosemie: De lezer wil vooral een goed boek. Je kan dit aan de bibliothecaris vragen of je kan dit soort subjectieve informatie ook als deel van de catalogusinformatie presenteren.

Luc: Wij stellen binnen LIBISnet vooral vast dat er veel verschillende types gebruikers bestaan. Je hebt de onderzoeker, de doorwinterde en de beginnende student, de professor, de hogeschool … Allemaal andere profielen met andere noden.

Gaston: Ik ging vroeger m'n oor nogal es te luister leggen in de publieke cataloguszaal. Ik deed er -als je wilt- een gebruikersonderzoek en stelde hen eenvoudige vragen zoals: 'Wat zoek je? Hoe zoek je dat? Vind je dat gemakkelijk?' Ik heb hieruit geleerd dat zoeken niet zo eenvoudig is voor de gebruiker en dat hij begeleiding best kan gebruiken. Kijk maar naar de studenten in de eerste kandidatuur. Zij krijgen nu les over 'Hoe zoek ik in de catalogus?' Ik ben voorstander om jongeren zo snel mogelijk met zoek-technieken vertrouwd te maken. Vandaag zien we dat de allerjongste generatie dit al spelenderwijs leert. Dat is zonder meer een pluspunt.

Rosemie: Het allerbelangrijkste wat wij de laatste jaren geleerd hebben is: 'Maak het zoeken eenvoudig.' Die benadering was wel nodig. Want je moest bijna een expert zijn om het zoeksysteem van een catalogus te kunnen gebruiken.

Luc: De zoekmachines en Google hebben ons echt wel iets geleerd. Nu is het aan ons om hier een extra dimensie aan toe te voegen. Wij kunnen die zoekresultaten optimaal structureren en het zoekproces beter sturen. Het zoek-proces structureren, dat zie ik als onze kerntaak op ons visitekaartje voor de toekomst.

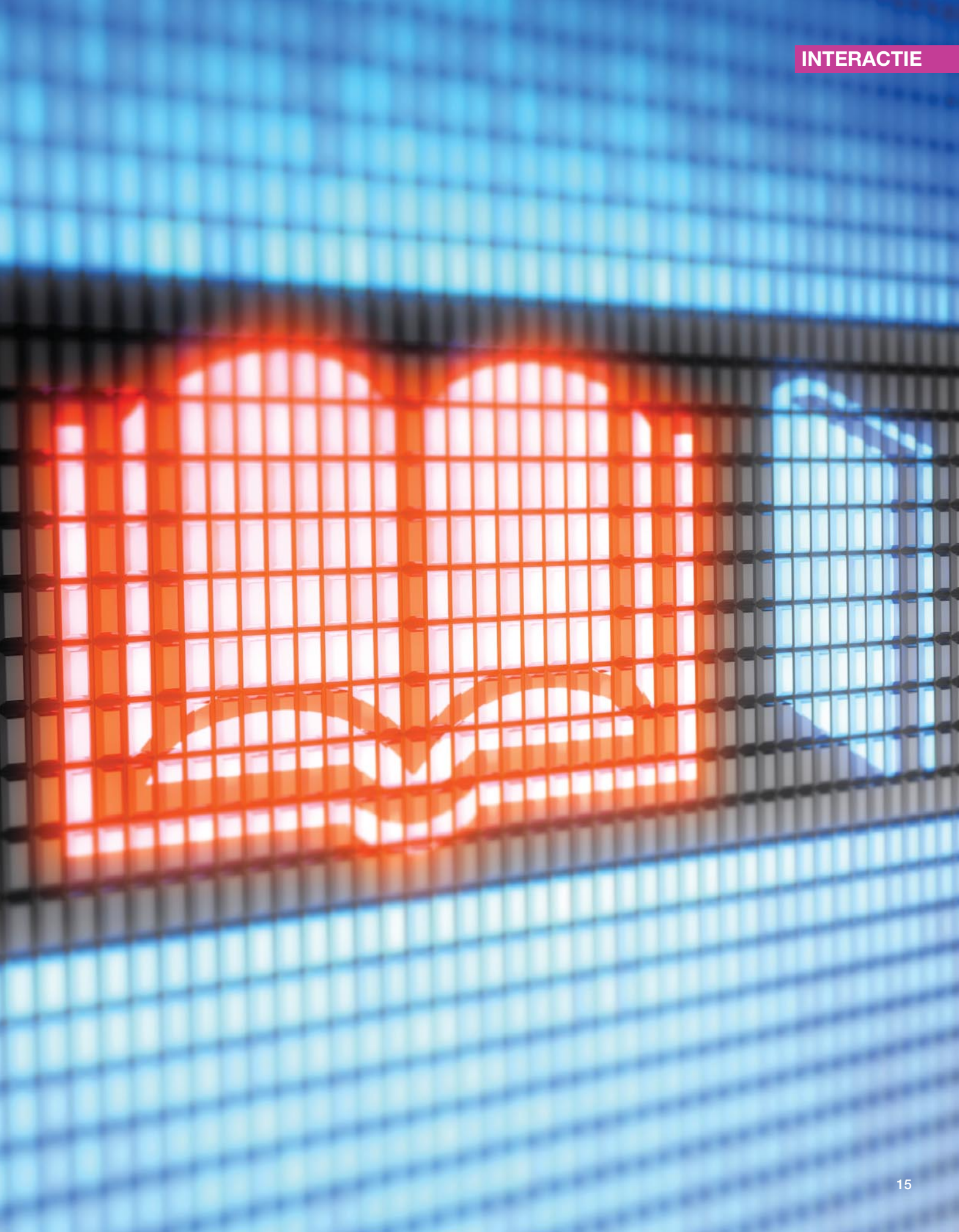

Aangename kennismaking

De helft van de tijd werkt hij voor LIBIS, de andere helft voor KADOC. In beide gevallen is hij een gedreven software architect. Iemand die ervan houdt te programmeren om processen te optimaliseren. Maar evenzeer kan genieten van een ingetogen nummer van Tracey Chapman. We stellen u voor aan Stephan Pauls.

STEPHAN PAULS

1. **Omschrijf je rol als software architect in 3 kernwoorden.**
   Programmeren - software oplossingen - automatiseren. M'n hoofdactiviteit is programmeren. Dat doe ik al 20 jaar. Wat me in deze job vooral boeit, is het zoeken naar en vinden van software oplossingen. Het is toch knap dat je kunt 'optimaliseren door te automatiseren'. Dat doen we ook met Rosetta, het project waaraan ik vandaag meewerk. Door alle gegevens in Digitool over te schrijven naar Rosetta, zorgen we voor een performantere én duurzamere opslag van digitale gegevens.

2. **Wat vind jij van het boek 'What the internet is doing to your brains'?**
   Het wiel niet telkens opnieuw uitvinden.
   Hoewel ik het boek van Nicolas Carr niet gelezen heb, kan ik de stelling van de auteur tot op bepaalde hoogte bijtreden. Met de komst van het internet zijn we zo gewoon geworden dat allerlei informatie zomaar beschikbaar is. Daardoor hebben we het inderdaad verleerd om dieper na te denken.
   Ik stel dat ook vast bij het programmeren. Doordat er zoveel programma's op het internet vrij beschikbaar zijn, betrap ik me er zelf op dat ik bijna geen algoritmes meer schrijf. Maar langs de andere kant kun je je ook afvragen wat daar mis mee is. Waarom zouden we het wiel telkens opnieuw uitvinden?

3. **Wat wil je de komende maanden realiseren?**
   Een centraal depot. De volgende maanden ga ik vooral verder werken aan de implementatie van Rosetta. Deze software maakt het mogelijk om allerlei soorten documenten (print, digitaal, audio-visueel materiaal...) naar één centrale plaats te importeren. Vanuit dit centraal depot kun je al die bestanden digitaal raadplegen. Een heel interessant programma dat het mogelijk maakt om de steeds toenemende vloed aan gegevens op een gestructureerde manier te managen.

4. **Wat kan je boeien?**
   Graag wat politieke duiding. Politiek interesseert me. Ik maak dan ook tijd voor duidingsprogramma's zoals Ter Zake of De Zevendag Dag. In een tijd waarin veel mensen politiek afhaken, vind ik het des te belangrijker de politiek te volgen. Het is de politiek van vandaag die bepaalt in welke maatschappij we morgen leven.

5. **Je hobby?**
   Joggen. Zo'n 3 à 4 keer per week ga ik joggen. Dat kan variëren van een half uur tot een uur. Ik wil graag fit blijven en ben bereid hiervoor de nodige inspanningen te doen. Regelmatig neem ik deel aan loopwedstrijden. Zoals de 20 km van Brussel, de abdijloop Tongerlo/Westerlo en Dwars door Hasselt. Soms loopt m'n vrouw ook mee en dat maakt het nog prettiger.

6. **Wat motiveert je?**
   Trotse vader van een voetballer. Wat mij adrenaline geeft? Supporteren voor m'n zoon die voetbalt! Zelf heb ik nooit gevoetbald. Maar ik kan echt opgaan in het spel waaraan de ploeg van m'n zoon deelneemt. Het is een vrij intensieve bezigheid. Bijna elk weekend trekken we naar een andere plek. Op die manier hebben we al een groot deel van Wallonië beter leren kennen.

7. **Je favoriete muziek?**
   Tracey Chapman en Mumford & Sons. Ik luister heel veel naar muziek. Tracey Chapman is één van m'n favorieten. Ik houd van haar oprechte manier van zingen. Ook Mumford & Sons weet ik te appreciëren. Deze Britse folkrockband heeft mooie nummers die zowel muzikaal als tekstueel sterk zijn.

8. **Jouw motto?**
   Laten we het gezellig houden. Ik houd eraan het beste te maken van elke situatie. Deze stelregel pas ik toe zowel in m'n privé als werksituatie. Humor helpt me daarbij. Wanneer je kunt lachen, wordt het leven zoveel aangenamer. Een goede sfeer waarin we het vooral gezellig houden; daar kies ik voor.

Projectmanagement

Door de ogen van het LIBIS-team.

Het zijn drukke tijden voor LIBIS. Een flink aantal projecten stonden de voorbije maanden op de agenda maar ook heel wat nieuwe projecten staan in de steigers. Hoe slaagt het LIBIS-team erin al deze projecten binnen de afgesproken deadlines voor elkaar te krijgen? Hoe doen ze het om binnen een strak tijdschema de hoge kwaliteitsnormen te blijven garanderen? Door de spelregels van projectmanagement consequent in de praktijk toe te passen. Zonder in projectmanagement jargon te vervallen betekent dit:

Een heldere projectdefinitie

Momenteel lopen er 110 projecten bij LIBIS. De omvang van deze projecten varieert. Het gaat van heel grote tot kleine opdrachten. Om de impact van een project binnen het LIBIS-team goed te kunnen inschatten, is het belangrijk het project van bij het begin juist te definiëren. “Een opdracht die meer dan 5 dagen in beslag zal nemen, valt onder de categorie ‘project’. Een taak die in minder dan 5 dagen geklaard kan worden, valt onder de noemer ‘uitbating’ ”. zegt Jo Rademakers (Hoofd, LIBIS).

Een realistische projectplanning

Een project wordt gekenmerkt door een start- en een einddatum. Het begint met een concrete vraag naar een extra functionaliteit van de opdrachtgever. Op dat moment gaat de account manager kijken welke experts het best geplaatst zijn voor dit project. Tijdens deze analysefase wordt de project manager aangeduid, worden de verschillende taken omschreven, wordt er berekend binnen hoeveel tijd de verschillende taken en deeltaken uitgevoerd kunnen worden en -last but not least- worden de succescriteria bepaald. “Het spreekt voor zich dat kleinere projecten geen zwaarwichtige projectstructuur nodig hebben. Zij kunnen vrij snel ingepland en uitgevoerd worden. Het is een kwestie van goede afspraken te maken over wie wat wanneer gaat doen en de opdrachtgever hierover in te lichten. Grote projecten, zoals bv. de instap van een bibliotheek in LIBISnet, zijn complexer. Voor zo’n projecten wordt er een gedetailleerde projectplanning opgesteld, een stuurgroep opgericht en duidelijke afspraken gemaakt rond de taakverdeling en verantwoordelijkheden.” licht Veerle Kerstens (Projectmanager, LIBIS) toe.

Een transparante communicatie

“Of het nu om een groot of klein project gaat, communicatie is de sleutel tot slagen. Het is beter te veel dan te weinig te communiceren. Ik besteed veel aandacht aan het op de hoogte houden van de opdrachtgever van de stand van zaken. Op die manier kan hij de evolutie van dichtbij volgen en kan er -indien nodig- tijdig ingegrepen worden.” geeft Veerle Kerstens aan. Open communicatie is ongetwijfeld een basisvoorwaarde om het project in goede banen te leiden. Deze regel geldt ook voor het brengen van minder prettig nieuws. Een vertraging, een conversie die niet van de eerste keer gelukt is; het zijn geen aangename berichten om aan de opdrachtgever over te brengen. Precies daarom is het des te belangrijker deze situaties tijdig te signaleren. Zo weet de opdrachtgever waar hij aan toe is en kan er samen aan een oplossing gewerkt worden.

Een duidelijke rolverdeling

Wie doet wat? Het is een eenvoudige maar tegelijkertijd een fundamentele vraag. Hoe duidelijker de taken van alle betrokkenen omschreven zijn, hoe minder vragen hierover tijdens het project rijzen. En hoe doelgerichter en pragmatischer iedereen z'n taak kan uitvoeren. Tijdens een project blijft ook de rol van account manager cruciaal. Hij blijft het aanspreekpunt van de opdrachtgever en blijft zijn belangen binnen LIBIS verdedigen. Wat is dan het verschil met de projectmanager? Zijn focus ligt in de eerste plaats op een correcte uitvoering van het project binnen de afgesproken timing en volgens de voorop gestelde kwaliteitsnormen en afspraken. Jo Rademakers benadrukt de go-between functie van de account manager. "Wanneer er iets scheef loopt, is de account manager goed geplaatst om zaken opnieuw recht te trekken. Hij kan de situatie intern escaleren en ervoor zorgen dat het project opnieuw in goede banen geleid wordt. Z'n overbruggingsfunctie kan op zo'n momenten een aanzienlijke meerwaarde opleveren."

Een stap-voor-stap benadering

De doorlooptijd van een instap van een bibliotheek binnen LIBISnet bedraagt gemiddeld zo'n 5 à 6-tal maanden. Meestal begint het project in januari en eindigt het met een definitieve conversie voor de zomerperiode.

Om al het nodige binnen deze timing gerealiseerd te krijgen, is een stappenplan noodzakelijk. Dirk Kinnaes (Projectmanager, LIBIS) licht de verschillende fasen toe: "Je kunt onze projecten in 4 grote luiken opsplitsen. Eens de analyse en de projectplanning achter de rug zijn, kunnen we naar de tweede fase overschakelen. D.w.z. naar de migratie van de bestaande data van de opdrachtgever naar ons systeem. Zodra deze gegevens in ons bezit zijn, voeren we testconversies uit. We laden de data in onze testsystemen en vragen aan de bibliotheek na te kijken of alles feilloos verlopen is. M.a.w. zijn alle data daadwerkelijk getransfereerd? Zien de getransfereerde data eruit zoals men verwachtte? En zijn ze op de juiste plek terechtgekomen? Als het migratieproces volgens plan verlopen is, kunnen we overgaan naar de derde fase: de configuratie van het systeem. Elke bibliotheek of instelling heeft eigen richtlijnen rond uitlenen, aankoop en aanwezigheid op het web. Deze worden tijdens de configuratie gerespecteerd, geïmplementeerd en dus ook geconfigureerd. Na deze belangrijke stap kunnen we overgaan tot de opleidingsfase. De mensen die nauw betrokken zijn, krijgen al zeer snel een opleiding. Daarna is het de beurt aan de andere medewerkers van de instelling. Zodat iedereen klaar is wanneer het nieuwe systeem live gaat."

Denken als een doener

Dat de projectmanager goed moet kunnen communiceren, spreekt voor zich. Hij is degene die de interne medewerkers stuurt. En hij is ook de persoon die instaat voor korte communicatielijnen met de externe organisatie. Z'n talent voor planning en organisatie is essentieel. Zoals ook z'n inzichten om met beperkte resources zoveel mogelijk te realiseren. "Hij is in de eerste plaats een pragmaticus. Iemand die doelgericht denkt en steeds de voorop gestelde resultaten voor ogen houdt. Hoewel hij verondersteld wordt analytisch te denken, moet hij ook als een echte doener kunnen denken. Zo kan hij tot oplossingen komen die effectief werken. En kan hij andere medewerkers inspireren om deze oplossingen om te zetten in de praktijk. Want laten we in elk project dit als leidraad hanteren: 'Projectmanagement is geen doel op zich. Toegevoegde waarde voor onze partners creëren, daarvoor doen we het.' " vat Jo Rademakers samen.

LIBIS' KERNWOORDEN

voor een succesvol project

- Op tijd
- Open communicatie
- Binnen het budget
- Gerealiseerde doelstellingen
- Een tevreden opdrachtgever

LIBIS' TIPS

tegen de typische valkuilen

- Schat de tijd realistisch in.
- Houd je aan de retro-planning.
- Test zo snel mogelijk. Wacht niet tot het systeem live gaat.
- Houd de communicatiekanalen open.

HET ALMA PROJECT

Een case die duidelijk maakt dat project management = change management.

Bart Peeters (Hoofd uitbating/Projectmanager Alma)

'Het gaat niet om de technologie die louter een hulpmiddel is. Waar het om gaat is hoe deze technologie je in het realiseren van je doelstellingen kan ondersteunen.'

Meer dan een technische migratie
De roll-out van Alma is een omvangrijk project. Meer dan 30 instellingen en een 400-tal bibliotheekmedewerkers zijn hierbij betrokken. Succesvol projectmanagement betekent hier meer dan een geslaagde technische migratie. Een professionele begeleiding van de gebruikers door het LIBIS-team is ongetwijfeld één van de meest cruciale succesfactoren.

'Hoe meer betrokkenheid, hoe vlotter de migratie.'

Betrokkenheid van de gebruiker
Het is een typisch menselijk fenomeen dat wanneer veranderingen in werkprocessen niet voldoende geduid worden, zij weerstand opwekken. Dit kan vermeden worden door de gebruikers reeds in een vroege fase bij het proces te betrekken. Het is aan de project-houder om instrumenten aan de opdrachtgever aan te reiken waardoor het project ook door de gebruikers op een positieve manier ervaren wordt.

'Om een project te doen slagen, moet het door de basis gedragen worden. Goede communicatie is hierbij cruciaal.'

Overleg met alle stakeholders
Vandaag organiseert LIBIS tijdens een project verschillende opleidingen. Maar naar de toekomst toe is er meer nodig. Voor de implementatie van Alma worden ook demosessies gepland. Deze zijn niet alleen naar de decision-makers gericht. Maar ook naar de basis.

LIBISnet een netwerk in actie

LIBISnet gebruikersdag

Op 19 juni 2012 vond de jaarlijkse gebruikersdag van LIBIS plaats. Het werd een interactieve namiddag met een aantal workshops op de agenda. Elke workshop kreeg een thema toegewezen dat elk op zijn manier benaderd werd. Een kort verslag.

WORKSHOP LIMO

ACHTERGROND

Het doel van deze workshop was om zowel informatie over LIMO te geven als om feedback rond LIMO te verzamelen. Er werd een overzicht gegeven van de implementatie van LIMO aan de KU Leuven. Daarnaast werden de nieuwe ontwikkelingen die zich op korte en middellange termijn aankondigen, toegelicht.

BEVINDINGEN

- De nieuwe release (zomer 2012) maakt de weg naar de eigen collectie korter. Dit gebeurt op basis van een nieuwe tab die de fysieke collectie van de eigen instelling doorzoekt.
- Er komt een Nederlandstalige interface.
- In de tweede helft van het academiejaar 2012-2013 wordt een belangrijke upgrade van LIMO gepland. Hierbij wordt vooral aan extra facetten van gebruiksvriendelijkheid aandacht besteed: (personal) ranking, multifacet selection, search by range, betere export en andere administratieve verbeteringen.
- LIMO wordt sinds dit academiejaar ook gebruikt binnen de Associatie KU Leuven. Deze stap werd uitvoerig getest bij de hogescholen KATHO en Lessius.
- Een mobiele app voor LIMO is in wording. Deze applicatie zal in de eerste fase de bibliotheekwebsites van de KU Leuven Associatie ondersteunen.
- Er werd een handige tip voor het zoeken via LIMO gegeven. Voor het zoeken van een plaatsingsnummer via de simple search: tik de afkorting van de 'bib' en vervolgens de eigenlijke zoekterm(en). Zo vind je snel de publicaties terug die in die specifieke bibliotheek zijn.

'Een deelnemer van onze workshop stelde een boeiende vraag: hoe kunnen we studenten aan-moedigen LIMO i.p.v. Google te gebruiken?'

Chris Schroeven – faculteits-bibliothecaris, bibliotheek Sociale Wetenschappen, KU Leuven

WORKSHOP FULFILLMENT

ACHTERGROND

De term ‘fulfillment’ - beter gekend als ‘circulatie’ - is de verzamelnaam van processen, workflows en infrastructuur die met lezers- en eindgebruikers-activiteiten te maken hebben. Het is een breed begrip waaronder zowel ‘lenen en inleveren’, ‘de organisatie van uitleen- en maningstermijnen’, ‘het plaatsen van aanvragen om documenten te reserveren en te digitaliseren’ ... vallen.

BEVINDINGEN

- Deelnemers geven aan dat ze zelf meer ‘aan de knoppen willen draaien’. Ze willen m.a.w. zelf de parameters rond openingstijden, beschikbaarheid van collecties kunnen veranderen.
- Het werkstation van de baliemedewerker beschouwt men als een portaal waarop alle informatie over de gebruiker in één oogopslag raadpleegbaar is en tegelijkertijd een middel waarmee men rechtstreeks met de gebruiker kan communiceren.
- Binnen de Associatie KU Leuven is het principe van lezersregistratie sterk vereenvoudigd dankzij de koppeling met de administratieve systemen en de introductie van de overkoepelende lezersrecords. Dit wil men graag ook toepassen voor de registratie van externe lezers.
- Het proces voor het aanvragen van documenten die niet in de eigen collecties aanwezig zijn, kan nog verder verbeterd worden op het vlak van gebruiksvriendelijkheid en de financiële afhandeling ervan.
- Verwacht wordt dat gebruikers in de toekomst steeds meer voor digitaal materiaal zullen kiezen. Dit kan ‘digital born’ of ‘scanning on demand’ materiaal zijn. Welke de achterliggende processen zijn is niet belangrijk voor de gebruiker. Wat belangrijk is, is dat hij ingelicht wordt over de voorwaarden en de afhandeling zelf kan volgen.
- Bibliotheekmedewerkers willen graag voor de roll-out van een nieuwe software al betrokken worden voor het implementatieproces. Zodat er op een proactieve manier met hun feedback rekening kan gehouden worden.

'Medewerkers bewust maken van de sterk evoluerende behoeften bij de bibliotheek-gebruikers en de impact hiervan op de bibliotheekwerking is een belangrijk aandachtspunt.'

Dirk Aerts – coördinator algemeen bibliotheekbeheer, KU Leuven

WORKSHOP ACQUISITIE/ PERIODIEKEN

ACHTERGROND

Deze workshop gaat over acquisitie en periodieken binnen het kader van een 'bibliotheekwereld die in volle evolutie is'. De veranderingen zijn talrijk en volgen elkaar steeds sneller op. Ze brengen een hele reeks uitdagingen met zich mee en zetten ons aan om onze dagelijkse werking in vraag te stellen en te verbeteren.

BEVINDINGEN

- Het aantal abonnementen op papieren tijdschriften blijft dalen. Steeds meer tijdschriften worden online gepubliceerd. In Alma zal de workflow voor de aankoop en verwerking van zowel papieren als elektronische tijdschriften in grote lijnen op dezelfde manier verlopen. De ontwikkelaars van Alma houden hierbij de vereenvoudiging van werkprocessen voor ogen.

- Het aanbod van elektronische databanken is gigantisch gegroeid. Momenteel worden de abonnementen hierop buiten het traditionele bibliotheeksysteem beheerd. Alma maakt er werk van om de aankoop van online en papieren materiaal binnen één geïntegreerde omgeving te kunnen managen.

- Het beheer van een elektronische databank is complex. Denk maar aan de toegangen tot de verschillende instellingen, wijzigingen in pakketten van leveranciers, off-campus toegang, opvolging van titelwijzigingen… Daarom wordt één van de grootste uitdagingen voor de ontwikkelaars te bepalen wat wel en niet opgenomen wordt in Alma. Dankzij de dichte betrokkenheid van LIBIS bij Alma gaat men ervan uit dat hier rekening zal gehouden worden met de verwachtingen van LIBISnet.

- Ook het selectieproces van de materialen die aangekocht worden is veranderd. Steeds meer komt de gebruiker hierin centraal te staan. PDA (Patron Driven Acquisition) focust op de noden van de gebruiker en gaat dus het aankoopbeleid bepalen. Zo zal bv. het aantal clicks bepalen of een boek aangekocht wordt of niet.

- Het aankoopproces zelf zal makkelijker kunnen verlopen omdat de aankoopgegevens van bv. boeken al in de metadata die door de leverancier geleverd worden, opgenomen zijn. Dit maakt dat het boek dan ook in één klap gecatalogeerd is en dat de aankoopgegevens meteen beschikbaar zijn in de bibliotheek.

'Vernieuwing is een constante geworden die ons verplicht zaken te herdefiniëren zoals onze processen rond acquisitie en periodieken.'

Ben Verloy – bibliotheekcoördinator, Thomas More

WORKSHOP RESOURCE MANAGEMENT

ACHTERGROND

Het begrip resource management staat voor een geïntegreerd werkplatform waarbinnen analoge en digitale objecten, gedrukte, gedigitaliseerde en elektronische bronnen samen beheerd worden. Dit is de insteek van Alma. Deze geïntegreerde benadering brengt nieuwe workflows en -processen met zich mee. En dat was dan ook de invalshoek van de workshop. Deelnemers kregen rond dit onderwerp een aantal wit-zwartstellingen voorgeschoteld. Ze werden gevraagd hierover een standpunt in te nemen zodat de echte discussie op gang kon komen.

BEVINDINGEN

- **STELLING 1**

  Het werk van de catalogiseerder zal binnen afzienbare tijd overbodig worden. Meer en meer worden metadata (bv. MARC-record) aangeboden door de uitgever. Via import kunnen ze bovendien op een gemakkelijke manier geïntegreerd worden. Denk maar aan de community zone van Alma waar grote bestanden met kwalitatieve records opgeladen worden en waar het eigen bezit kan aan worden gekoppeld.

  Pro
  - Dit is de realiteit. Ontsluiting wordt steeds minder belangrijk. Auteurs en uitgevers ontsluiten daarenboven zichzelf.
  - Boeken worden duizenden keren beschreven, waarom zouden we dat materiaal niet hergebuiken?
  - Catalogiseerwerk dat te veel de klemtoon legt op titelbeschrijving is inderdaad passé.

  Con
  - Catalografen blijven nodig maar dan moeten ze zich meer op specifieke domeinen en doelgroepen richten zoals bv. oude drukken, erfgoed-materiaal, videomateriaal, ….
  - Kwaliteitscontrole blijft nodig. Correcte zoekresultaten worden steeds belangrijker. Authoritybeheer zou meer aandacht moeten krijgen.
  - Naast e-books zullen de gedrukte materialen blijven bestaan. En hier blijft de catalograaf voor de ontsluiting een belangrijke rol spelen.

'De confronterende wit-zwartstelllingen zorgden voor interessante discussies en inzichten.'

Luc Lannoy – team leader, centrale bibliotheek KU Leuven

WORKSHOP RESOURCE MANAGEMENT

BEVINDINGEN

STELLING 2

De digitale wereld zorgt op een organische manier voor ordening waarbinnen de gebruiker sowieso z'n weg vindt. Het onderscheid tussen analoog (print), digitaal en elektronisch wordt almaar irrelevanter. De gebruiker wil vooral informatie vinden. De vorm is voor hem niet belangrijk. Trouwens, het aandeel van het fysieke object daalt zienderogen terwijl de wereld van e-content steeds maar rijker wordt.

Pro

- In de digitale wereld wordt alles makkelijker en aangenamer. Zoals een boek lezen en tegelijkertijd notities maken op Kindle.
- De oude steekkaartenbak is gelukkig verleden tijd.
- Het formele aspect van ontsluiten biedt zo goed als geen toegevoegde waarde meer.

Con

- Niet al het materiaal is beschikbaar in elektronische vorm en ervan uitgaan dat een e-equivalent voor elle p-vorm zal uitkomen is niet zo vanzelfsprekend als het lijkt.
- Structuur blijft wel belangrijk in de backoffice en bij collectievorming.
- Informatiespecialisten blijven nodig. Controle op de kwaliteit van informatie wordt steeds essentiëler.

STELLING 3

Classificaties en klassieke onderwerpsontsluiting is compleet achterhaald. Het is daarenboven een geïsoleerd, subjectief gebeuren dat arbeid-intensief en duur is. De beperkingen ervan worden door de digitale wereld opgevangen. Daar worden metadata op allerlei manieren gegenereerd door o.a. input van de gebruiker, tagging, reviews, full text…
Via de communityzone van Alma wordt deze slimme classificatie en indexering op basis van sleutelwoorden perfect mogelijk.

Pro

- Het semantische web achterhaalt onderwerpsontsluiting. Enkel het plaatsingnummer is nog van belang.
- Het is veel te tijdrovend en daarenboven vaak niet objectief en onvolledig.
- Trefwoorden worden vaak op een zeer heterogene manier toegekend, dit zorgt voor een onduidelijk resultaat.

Con

- Voor gespecialiseerde collecties blijft een gerichte aanpak wel noodzakelijk.
- De redactiefunctie of één of andere vorm van menselijke controle is toch altijd nodig.
- Het is niet zozeer een kwestie van of-of maar veel meer van en-en.

DE MENS ACHTER LIBISnet

In deze rubriek stellen we u voor aan de partners van ons netwerk. Deze keer is het de beurt aan Sabine Janssen (HUB). Sabine is archeologe die haar plek in de bibliotheekwereld vond en ervan droomt om op een dag haar plekje onder de zuiderse zon te vinden.

'Het graven naar informatie heeft me altijd geboeid.'

Sabine Janssen

De mens achter SJ04

Naam
Sabine Janssen

M'n functie
Baliemedewerkster Bibliotheek HUB (Hogeschool-Universiteit Brussel)

M'n professionele activiteit
Elke baliemedewerker heeft een extra taak. Ik ben verantwoordelijk voor IBL. Dat is het Interbibliotheek Leenverkeer. Wanneer we een bepaalde publicatie niet in huis hebben, ga ik op zoek welke andere bibliotheken dit materiaal wel in hun collectie hebben. Het omgekeerde kan ook; dat een instelling bij ons komt aankloppen. Dan gaat het vooral over publicaties rond economie en recht.
Ik ben afgestudeerd als archeologe. Het graven naar informatie heeft me altijd geboeid. Speurwerk in een bibliotheek gebeurt weliswaar niet onder de grond maar brengt eveneens allerlei interessante ontdekkingen aan de oppervlakte. De bibliotheek is dan ook een ideale biotoop voor mij. Ik voel me er thuis zoals een vis in het water. Alleen al de geur van het papier en het gevoel dat ik omringd ben door allerlei kennis, vind ik aangenaam.

M'n lievelingsboek
Echt tijd om te lezen heb ik niet. Als ik dan al eens vrije tijd heb, dan besteed ik die aan het kijken van films. Ik heb drie lievelingsfilms. De prachtige Italiaanse film, La meglio gioventù. De Amerikaanse, The Bridges of Madison County, en de Vlaamse, Aanrijding in Moskou. Het zijn stuk voor stuk films die ik telkens opnieuw kan bekijken. Ik houd van de authentieke verhalen en levensechte karakters. Zoals in La meglio. De film is enerzijds het verhaal van een doodgewone familie en tegelijkertijd ook een document over de Italiaanse geschiedenis in die periode. Een echte aanrader voor wie hem nog niet gezien heeft.

M'n medium bij uitstek
Ik vind het internet een handig instrument om allerlei zaken op te zoeken. Het gebeurt vrij regelmatig dat ik surf naar praktische informatie. Het is toch zo handig dat je op één plek terecht kunt voor nieuws, de laatste weetjes rond cultuur en mode. Maar ook voor zaken die je vroeger in een telefoonboek opzocht. Twitter en Facebook zijn niet aan mij besteed. Ik gebruik het internet zeer doelgericht. Als ik iets wil weten, zal ik het als middel inschakelen. Maar er uren op vertoeven om te chatten of ervaringen uit te wisselen is niet m'n ding.

M'n stoutste droom
Ik heb een uitgesproken liefde voor Italië. Soms droom ik er wel eens van om naar daar te verhuizen. Het liefst zou ik in een bruisende metropool als Rome willen wonen. Dat moet geweldig zijn. Leven in een stad waar de zon zo vaak van de partij is en waar je omringd bent door prachtige cultuur. Alleen de idee al maakt me blij.

Ik stel u voor aan
Rudi De Groot, Interbibliothecair Leenverkeer - Centrale bibliotheek, KU Leuven

BIB IN DE KIJKER

In deze nieuwe rubriek laten we u kennismaken met een bibliotheek. Meer bepaald met het specifieke karakter van die bibliotheek.
We steken van wal met Claudine Huyghe, de drijvende kracht achter het documentatie-centrum van de SERV*.

Een documentatiecentrum in een huis met vele kamers

“In de SERV geven de sociale partners (werkgevers en werknemers) advies aan de Vlaamse regering of het Vlaams parlement rond thema’s met een sociaal-economische dimensie. Daarnaast overleggen de sociale partners met elkaar en sluiten ze akkoorden. Met de Vlaamse regering sluiten ze de zogenaamde VESOC**-akkoorden. Een recent voorbeeld hiervan is het loopbaanakkoord. Maar de SERV is een huis met vele kamers. Binnen de SERV zijn verschillende entiteiten actief: de Stichting Innovatie & Arbeid, het Competentie-team, de Commissie Diversiteit, de Vlaamse Havencommissie, de Vlaamse Luchthavencommissie, de sectorcommissies, de Commissie Uitzendactiviteiten en twee strategische adviesraden: de Mobiliteitsraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad Welzijn, Gezondheid en Gezin. Om pro-actief te kunnen handelen, is het absoluut noodzakelijk dat onze organisatie zo optimaal mogelijk op de hoogte blijft van de sociaal-economische ontwikkelingen in de buitenwereld. Een slim(me) bibliotheek -m.a.w. een bibliotheek die zowel slank als intelligent is- heeft als functie de SERV te ondersteunen om z’n taak op een goede manier uit te voeren.

Waar de gebruiker centraal staat

Ons documentatiecentrum vertrekt vanuit de reële behoeften van onze gebruikers. Dat zijn in de eerste plaats de medewerkers van onze studie-diensten maar ook de SERV-partners. Zij komen bij ons aankloppen voor informatie. Ik maak dan ook een selectie uit de bronnen die hen de meest relevante input kunnen bezorgen. Hiervoor ga ik vooral op zoek in Google Scholar, wetenschappelijke databanken en in bibcatalogi van Vlaamse en federale overheidsinstelligenen in Limo waarin ook de eigen publicaties van de SERV en z’n partners terug te vinden zijn. Ik heb m’n rol de laatste jaren duidelijk zien evolueren. Vandaag zie ik mezelf veel meer als een informatiespecialist dan als een bibliothecaris. Het gestructureerd aanbieden van diverse bronnen is m’n betrachting. M’n prioriteit bestaat erin onze onderzoekers te ondersteunen zodat zij geen onnodige tijd verspillen met het zoeken naar informatie maar zich kunnen toespitsen op hun kerntaak. Het gestructureerd aanbieden van diverse bronnen is een evenzeer een belangrijke taak.

‘Vandaag zie ik mezelf veel meer als een informatie-specialist dan als een bibliothecaris.’

BIB IN DE KIJKER

Informatie op maat

Wij luisteren aandachtig naar onze gebruikers. Ons documentatiecentrum moet een weerspiegeling zijn van de kennis die zij nodig hebben om hun taak zo optimaal mogelijk te kunnen uitvoeren. De attenderingsfiches, een online tool, helpt ons hierbij. Via dit systeem komen wij erachter wie in welke bron geïnteresseerd is en kunnen we ons aanbod steeds beter afstemmen op de vraag. Je merkt het: ons documentatiecentrum wordt steeds meer gekenmerkt door een aanbod van kennis op maat.
Deze aanpak veronderstelt een voortdurende alertheid en wisselwerking met de medewerkers. Zij bewegen zich op het sociaal-economische werkterrein; wij detecteren in onze bronnen wat er op die terreinen beweegt op andere bestuursniveaus. Het blijft essentieel om zo nauwkeurig mogelijk op de vragen van onze medewerkers te kunnen antwoorden. Een gezonde nieuwsgierigheid is dan ook een goede karaktereigenschap om het documentatiecentrum bij de tijd te houden.

'Een gezonde nieuwsgierigheid is een goede karaktereigenschap om het eigentijdse karakter van ons documentatiecentrum in stand te houden.'

Tastbare resultaten

Typisch aan de SERV-werking is dat de resultaten ervan zelf informatiebronnen worden. In de eerste plaats de vele adviezen. Ik denk aan de 'Werkbaarheids-monitor'. Dit is een tool van de Stichting Innovatie & Arbeid. Op basis van allerlei indicatoren kun je er de impact van arbeid op de leefwereld van werknemers meten. Op de website 'werkbaar werk' vind je het wetenschappelijk onderzoek door derden op basis van de werkbaarheidsmonitor. Er is ook de databank 'Competent'. Hierin vind je de beroepscompetentieprofielen van heel wat beroepen en standaarden voor het ervaringsbewijs. Een bijzonder handig werkinstrument als je bijvoorbeeld wil weten aan welke competenties een specifiek profiel zoals een webspecialist moet beantwoorden.

Sterk met een netwerk

Sinds 1998 zijn we lid van LIBISnet. Het meest voor de hand liggende pluspunt van deelname aan dit netwerk is dat wij toegang krijgen tot een rijke catalogus van alle LIBIS-partners. Ik denk hierbij aan studies en artikels van de academische wereld, maar ook –en deze zijn niet minder belangrijk voor ons- van de SERV-partners, van het Vlaams parlement en van de talrijke hogescholen. Met z'n allen dragen zij bij tot het zeer rijke LIBIS-aanbod. Een ander voordeel is dat wij onze eigen fysieke bibliotheek hebben kunnen 'wieden'. De documenten die zich bij de andere LIBIS-partners bevinden hoeven wij niet perse bij te houden. Het is ook handig dat we onze eigen publicaties via de LIBIS-catalogus kunnen verspreiden. Dit verhoogt de zichtbaarheid van de SERV-docwerking. Handig zijn ook de aanwinstlijsten die we via LIBIS kunnen genereren. Deze kunnen we intern verspreiden en zo blijven onze medewerkers op de hoogte van onze nieuwste bronnen. Maar daarnaast zijn de contacten binnen het netwerk een echte meerwaarde. Doordat je elkaar op gebruikersdagen ontmoet, is de stap om contact te nemen makkelijker gezet. Het gebeurt wel eens dat ik tijdens m'n zoekacties één van m'n collega's binnen het netwerk raadpleeg. Of zelf geconsulteerd word rond het ontginnen van sociaal-economische informatiebronnen. Samengevat kun je stellen dat het netwerk de toegang tot interessante kennisbronnen én contactpersonen faciliteert.

'Ons documentatiecentrum wordt steeds meer gekenmerkt door een aanbod van kennis op maat.'

Meer dan een bib

Onze taak beperkt zich niet tot het verzamelen van informatie. Ik werk ook mee aan de workshops die een collega inricht voor de medewerkers van onze eigen studiediensten en de studiediensten van onze sociale partners. 'Gericht zoeken op het internet' is een voorbeeld van zo'n workshop. Of de voorstelling van DynaM, een wetenschappelijk project dat de bewegingen op de arbeidsmarkt in kaart brengt en dan vooral die bewegingen die verborgen blijven achter netto-statistieken. De laatste tijd volg ik ook meer actief de sociale media op om ook die informatie op te pikken zoals het kennisplatform 'economie' op LinkedIn. Een boeiende evolutie die ik de komende jaren met veel plezier zal volgen. Zodat ons documentatiecentrum klaar is voor de steeds groter wordende uitdagingen van onze informatiemaatschappij."

*SERV: sociaal-economische raad van Vlaanderen

**VESOC: Vlaams economisch sociaal overlegcomité

LIBISzine is
een uitgave van:

LIBIS
INTO INFO

www.libis.be